

Adolescents amb trastorns de conducta: percepció de l'estil de socialització rebut de les seves figures parentals

Llic. Anna Abió i Dra. Anna Vilaregut.

L'objectiu d'aquesta investigació és analitzar la percepció que tenen els adolescents amb trastorn de conducta (TC) de les seves famílies i de l'estil de socialització que han rebut de les figures parentals. La conceptualització del TC pretén englobar múltiples conductes heterogènies, especialment conductes violentes, per la qual cosa no existeix un consens sobre la seva definició. Fets recents com l'assassinat d'una indigent a Barcelona o l'onada de violència a França generen l'alarma social i plantegen la necessitat d'estudis sobre el tema. La literatura suggereix que tals comportaments segueixen un patró cíclic de respostes coercitives dels pares i mares sense que existeixin uns límits clarament definits. Això reforça les conductes violentes dels fills. La mostra està constituïda per adolescents espanyols, d'edats compreses entre 11 i 15 anys, diagnosticats de TC i que segueixen tractament a l'Hospital de Dia per a Adolescents de la Fundació Orienta (Gavà). Els instruments utilitzats són l'APGAR familiar (Smilkstein, 1978), per a avaluar la funcionalitat familiar, i l'ESPA29 (Musitu i Garcia, 2001), per a avaluar l'estil de socialització de cada progenitor. Com que els resultats obtinguts no coincideixen plenament amb la bibliografia revisada, hem dissenyat un nou estudi sobre la dinàmica familiar d'aquesta població, que actualment s'està portant a terme i del qual esperem obtenir resultats i conclusions al llarg d'aquest any.

Introducció

Ultimament ha aparegut una creixent presència de les conductes violentes dels adolescents en els mitjans de comunicació. Situacions com la de l'assassinat d'una indigent a Barcelona o la recent onada de violència a França han engegat l'alarma en la nostra societat.

El trastorn de conducta (TC) de l'adolescent, caracteritzat principalment per aquest tipus de comportaments violents, genera una gran repercussió, especialment en el nucli familiar. Per això, aquest estudi pretén aproximar-se a l'ambient familiar d'aquesta població.

Segons Martin, Martin i Martin (2000), en els últims quaranta anys moltes de les idees bàsiques sobre els comportaments i les expectatives familiars han canviat. L'impacte que aquests canvis ha produït en els adolescents, com també en les relacions entre els distints membres del sistema familiar, es tradueix en una gran confusió.

Aquest estudi s'enfoca des d'una epistemologia sistèmica, la qual proposa que la família és un sistema dinàmic i que el comportament d'un membre particular de la família pot ser comprès sovint en relació amb el comportament dels altres membres i de la interacció entre els subsistemes familiars¹ (Salem, 1990). A més, a diferència d'altres orientacions psicològiques, en l'orientació sistèmica parlem d'un sistema adolescent quan estudiem famílies amb un fill adolescent, ja que tant el fill com els seus familiars viuen una etapa del cicle familiar comuna, en la qual el que realment interessa és la interacció de l'adolescent amb la seva pròpia família (Garrido i Fernández-Santos, 1995).

Això significa que la família és considerada com un sistema evolutiu, el creixement i l'evolució de la qual segueixen un procés relacional d'intercanvi d'informacions entre els seus membres i l'entorn, la qual cosa es coneix com procés transaccional de la família (Salem, 1990). Seguint aquesta línia, d'òptica circular, la normalitat familiar s'entén dins aquest procés transaccional. Així, es considera que una família és funcional quan el seu funcionament és adequat a l'etapa evolutiva en la qual es troba, amb les dificultats quotidianes comunes de l'etapa. Quan aquestes dificultats deriven en problemes, habitualment apareixen símptomes encara que no necessàriament, i s'interromp el procés evolutiu normal, ens referim a disfuncionalitat familiar (Falicov, 1991).

Quant als trastorns de conducta, la literatura mostra una clara falta de consens en la seva conceptualització degut al fet que s'engloben una múltiple varietat de conductes heterogènies dins un mateix concepte. De totes maneres, sembla que una de les definicions més acceptades entén el TC com un patró de comportament persistent, inadequat per

¹ Entenem per subsistema familiar el conjunt menor d'elements dotats de característiques i que es manté en equilibri i que, així mateix, estan interrelacionats amb el microsistema; és a dir, la família (Minuchin, 2001).

l'edat, caracteritzat per la transgressió de les normes socials de convivència i l'agressió als drets dels altres, que es produeix en els diferents contextos en què es mou l'adolescent i que té un efecte pertorbador per als altres (p. e., Earls i Mezzacappa, 2003; Mardomingo, 2002; Weanar i Kering, 2000; Benjumea i Mojarro, 2000; Wood, 1998). Seguint aquesta línia, alguns autors es refereixen a una deficiència en l'organització familiar com una de les possibles causes d'aquest trastorn. Així, Haley (1985) parla d'una manca de claredat en les línies d'autoritat, que es tradueix en joves experts a saltar-se les normes socials i eludir llavors tota responsabilitat. Fishman (1990) destaca una figura absent o transitòria, generalment el pare, o un patró crònic de desacord parental.

Cancrini (1991) destaca que les manifestacions de les dificultats de l'adolescent, que es mostren en termes de comportaments de desvinculació (sovint conductes provocadores) o de trastorns de socialització (entesos com una dificultat per a establir límits en la relació amb els altres), són degudes a una falta d'organització o a una manca d'atenció materna. Destaca, també, que aquests comportaments provocadors poden ser suggerits i reforçats per un dels dos progenitors (triangulació). Linares (1996) parla també de l'existència de triangles² en les famílies amb adolescents amb TC. A més, segons aquest autor, aquestes famílies es caracteritzen per una parentalitat deteriorada, especialment les funcions socialitzants (o normatives) i una conjugalitat desharmònica, que explicaria la presència de triangles impossibles³.

Altres autors es refereixen a un patró d'interacció habitual en les famílies amb adolescents amb trastorns de conducta, segons el qual, comportaments violents dels fills generen comportaments violents dels pares, que el que fan és augmentar les conductes desviades dels fills. Així, segons la teoria de la coacció de Patterson (1982), els pares ignoren la conducta exigent del nen quan es tracta de nivells baixos, però responen amb inhibició o càstigs desproporcionats quan aquesta conducta s'incrementa.

² Segons Guerin, Fogarty, Fay i Katto (2000), els triangles són el resultat d'un desdibuixament dels límits entre subsistemes, formant-se una interacció en la qual cada díade està vinculada al comportament d'una tercera persona, i en la qual cada persona es troba atrapada.

³ Linares (1996) es refereix a triangulació impossible com aquella que se produeix en parelles la "conjugalitat de les quals és harmònica, però que presenten un front de refús i exclusió que compromet seriosament la nutrició emocional del fill afectat" (p. 93).

Crespi (1996) defensa que els adolescents amb comportaments violents provenen de famílies violentes, igual que els adolescents amb problemes o disfuncions; en altres paraules, considera que aquestes conductes segueixen un moviment en espiral.

Posteriorment s'han fet diferents investigacions, buscant les influències del grup, del context, dels germans, del gènere i de pares divorciats, en aquests comportaments conflictius en adolescents amb TC (Áry, Duncan, Duncan i Hops, 1999; Kim i col., 1999; Simons, Johnson, Beaman, Conger i Whitbeck, 1996).

L'estudi psicossociològic de la família se centra en els processos de socialització familiar, i l'impacte dels diferents estils de socialització parental en l'adaptació del fill (Gracia i Musitu, 2000). Cal destacar que entorn d'aquests processos de socialització es distribueixen els rols familiars i es delimiten les expectatives i les conductes paternofiliars (Musitu, 2000; Rodrigo, 1995).

Una de les teories més influents sobre aquests processos és la presentada en els estudis de Baumrind (1967, 1971, a Smetana, 1995), que comprèn els estils de socialització al llarg de dues dimensions: exigència i sensibilitat (o cordialitat). Si creuem aquestes dues dimensions, es produeixen quatre estils de socialització diferents: autoritzatius, que són parells exigents i sensibles; autoritaris, que són exigents però no sensibles; permissius, que són sensibles però no exigents; i refutadors-negligents, que estan desenganxats i no són ni exigents ni sensibles. Seguint aquesta línia, diferents investigacions han relacionat els estils de socialització amb el comportament dels adolescents (p. e., Lamborn, Mounts, Steinberg i Dornbusch, 1991; Smetana, 1995; Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts i Dornbusch, 1994). Segons els resultats d'aquests estudis, hom espera trobar un predomini d'adolescents que han rebut estils de socialització indulgents o negligents, ja que els nivells de problemes de comportament són relativament inferiors entre els adolescents educats amb estil autoritari o autoritzatiu, la qual cosa suggereix que la severitat i la supervisió potser ajuden a dissuadir el desenvolupament de problemes conductuals.

Objectius i hipòtesis

L'objectiu d'aquesta investigació és aproximar-se a l'ambient familiar dels adolescents amb TC. Concretament, es pretén de conèixer la per-

cepció que tenen aquests de les seves famílies i de l'estil de socialització que han rebut dels seus pares i mares.

Les hipòtesis d'aquest estudi són les següents:

1. Les famílies de l'estudi es caracteritzaran per tenir una elevada disfunció familiar, segons la percepció dels fills.
2. L'estil educatiu de les figures parentals mostrarà contradiccions entre pare i mare. És a dir, l'estil educatiu dels pares serà diferent de l'estil educatiu utilitzat per les mares.
3. L'estil educatiu de les figures parentals serà majoritàriament negligent o indulgent, mostrant una falta en les funcions normatives.

Metodologia

Disseny

L'estudi que presentem s'emmarca dins un disseny selectiu; per tant, busquem indicadors de la causa real dels trastorns de conducta. Per a controlar la validesa interna del nostre estudi aplicarem instruments estandarditzats i validats per a la població a estudiar.

A partir de l'anàlisi de les dades, es tracta d'una investigació descriptiva, ja que es tracta d'estudiar els fenòmens de la mostra sense intervenir-hi ni manipular-los; correlacional, perquè s'analitzarà la relació entre les diferents variables; i, comparativa, perquè es compararà l'estil de socialització dels pares amb el de les mares.

Subjectes

La mostra de l'estudi està formada per 8 adolescents amb TC, que estan ingressats a l'Hospital de dia per a adolescents de la Fundació Orientada de fa ben bé 19 setmanes (mitjana=42; SD=19,779).

Els subjectes, tots de sexe masculí, tenen una edat compresa entre 11 i 15 anys (mitjana=13,5; SD=1,195). El 75 % viuen amb els seus dos progenitors; el 25 % restants viuen només amb la mare, per divorci o mort del pare.

Instruments

S'han fet servir tres instruments:

1. **Questionari sociodemogràfic** elaborat per a aquest estudi. Pregunta dades dels subjectes sobre l'edat, el sexe, el genograma familiar, la derivació, els ingressos, el diagnòstic, la data d'ingrés i el tractament que rep.
2. **APGAR familiar** (Smilkstein, 1978), per a avaluar la funcionalitat familiar. Consta de 5 ítems amb tres possibles respostes.
3. **Escala d'Estils de Socialització Parental en l'Adolescència**

(ESPA29; Musito i García, 2001), que avalua l'estil de socialització del pare i de la mare, per separat, mitjançant dues dimensions: Acceptació/Implicació, formada per quatre subescales (afecte, indiferència, diàleg i displicència), i Coerció/Imposició, formada per tres subescales (coerció verbal, coerció física i privació). Consta de 29 situacions en les quals l'adolescent ha d'avaluar l'actuació dels seus pares per a diferents subescales, valorant un total de 106 actuacions.

Procediment

Primer vam contactar amb el centre i li vam exposar el protocol de la investigació. Un cop acceptaren de col·laborar, vam passar els instruments de l'estudi als adolescents del centre que complien els criteris d'inclusió, de manera individual, en una sala del mateix centre i dins l'horari d'ingrés del subjecte.

Els qüestionaris els vam passar en dues sessions. En la primera es passava l'APGAR i l'ESPA29 per al pare, i en la segona l'ESPA29 per a la mare. El qüestionari sociodemogràfic el vam omplir amb l'ajut dels terapeutes del centre.

Anàlisi de dades

A causa de la mida de la mostra, vam fer proves no paramètriques; concretament: Taules de contingència, U de Man-Whitney (per a la comparació de grups independents) i z de Wilcoxon.

Per a les correlacions entre les subescales, les dimensions de l'ESPA29 i la funcionalitat familiar vam utilitzar la rho de Spearman.

Resultats

Podem dividir els resultats obtinguts segons que es refereixin a la funcionalitat familiar, a l'estil de socialització o a tots dos. En primer lloc, en referència a la funcionalitat familiar, segons l'APGAR Familiar, un 87,5% dels adolescents de la mostra perceben la seva família com a funcional.

En segon lloc, referent a l'estil de socialització, l'estil de socialització parental percebut per l'adolescent és majoritàriament autoritatiu (57,1 %), tant per a la figura paterna (50 %) com per a la figura materna (62,5 %). De la mostra restant el 35,7 % són d'estil indulgent (25 % de les mares i 50 % dels pares) i el 7,1 % d'estil autoritari. No hi ha cap cas de figura parental negligent (vegeu taula 1).

Taula 1. Contingència d'estil de socialització parental en funció de la figura parental

			Estil de Socialització			Total
			Autoritzatiu	Indulgent	Autoritari	
Figura Parental	Pare	Freqüència	50	50		100
		% Figura Parental	37,5	60		42,9
		% Estilo de Socialit.	21,4	21,4		42,9
		% Total	5	2	1	8
	Mare	Freqüència	62,5	25	12,5	100
		% Figura Parental	62,5	40	100	57,1
		% Estilo de Socialit.	35,7	14,3	7,1	57,1
		% Total	8	5	1	14
Total	Freqüència	57,1	35,7	7,1	100	
	% Figura Parental	100	100	100	100	
	% Estilo de Socialit.	57	35,7	7,1	100	

En comparar els dos estils de socialització, patern i matern, que cada subjecte rep, observem en la taula 2 que la meitat dels progenitors coincideixen amb el seu estil parental (33,3 % autoritzatius i 16,7 % indulgents). Dels que no coincideixen, un terç està format per pare autoritzatiu i mare autoritària, mentre que la resta de famílies es caracteritzen per tenir un pare indulgent i una mare autoritzativa.

Taula 2. Contingència de l'estil de socialització rebut pels dos progenitors

			Estil socialització Pare		Total
			Auoritzatiu	Indulgent	
Estil socialització Mare	Aurotizatiu	Freqüència	2	2	4
		% Estil Mare	50 %	50 %	100%
		% Estil Pare	66,7 %	66,7 %	66,7 %
		Total	33,3 %	33,3 %	33,3 %
	Indulgent	Freqüència		1	1
		% Estil Mare		100 %	100 %
		% Estil Pare		33,3 %	16,7 %
		Total		16,7 %	16,7 %
	Autoritari	Freqüència	1		1
		% Estil Mare	100 %		100 %
		% Estil Pare	33,3 %		16,7 %
		Total	16,7 %		16,7 %
Total	Freqüència	3	3	6	
	% Estil Mare	50 %	50 %	50 %	
	% Estil Pare	100 %	100 %	100 %	
	Total	50 %	50 %	100 %	

Pel que fa a la puntuació de les subescales, observem que les que tenen una major puntuació són "Afecte", tant del pare com de la mare, "Privació" mare, "Diàleg" mare i les que menys percep l'adolescent són "Displícència" i "Indiferència", tant del pare com de la mare (vegeu taula 3).

Taula 3. Puntuació de les subescales ESPA29

	N	Mínim	Màxim	Mitjana	SD
"Diàleg" Mare	8	10	99	66,75	31,468
"Afecte" Mare	8	55	99	82,75	16,106
"Displícència" Mare	8	20	80	35,63	22,903
"Indiferència" Mare	8	10	80	40,63	29,208
"Coerció Física" Mare	8	30	85	53	17,061
"Privació" Mare	8	20	99	68,25	33,049
"Coerció verbal" Mare	8	5	99	53	31,405
"Diàleg" Pare	6	15	99	52,83	35,852
"Afecte" Pare	6	75	99	87,33	10,132
"Displícència" Pare	6	20	60	36,67	19,664
"Indiferència" Pare	6	10	60	28,33	19,149
"Coerció Física" Pare	6	40	85	54,17	22,004
"Privació" Pare	6	20	93	59,67	34,679
"Coerció verbal" Pare	6	15	93	45,5	34,576

L'anàlisi comparativa (U de Mann Whitney) de les figures paternes amb les dues dimensions de socialització, com també la de les set subescales, ens mostra que no hi ha diferències significatives segons que es tracti del pare o de la mare. Tampoc no es veuen diferències significatives en la comparació de les subescales en funció de l'estil de socialització de la figura parental.

L'anàlisi correlacional (Rho de Spearman) de les subescales ens mostra una correlació positiva ($p < 0,05$) entre les subescales "Afecte" i "Diàleg" i una correlació altament significativa ($P < 0,01$) entre les subescales "Coerció verbal" i "Privació" (vegeu taula 4). Aquests resultats varien si els analitzem per separat les figures parentals. En els pares, trobem una correlació positiva ($p < 0,05$) entre "Privació" i "Indiferència" i, en les mares, una alta correlació positiva ($p < 0,01$) entre "Coerció verbal" i "Privació".

Taula 4. Correlació de les diferents subescales

		Diàleg	Afecte	Displícència	Indiferència	Coerció Física	Privació	Coerció Verbal
Diàleg	Coefficient de correlació	1,00	,534*	,170	-,159	-,001	,035	,278
	Sig.		,049	,560	,587	,997	,904	,335
Afecte	Coefficient de correlació	*	1,000	-,174	-,502	,101	,121	,379
	Sig.			,552	,068		,680	,181
Displícència	Coefficient de correlació			1,000	,160	,091	-,269	-,515
	Sig.				,585	,757	,352	,059
Indiferència	Coefficient de correlació				1,000	-,451	,433	,119
	Sig.					,106	,122	,685
Coerció física	Coefficient de correlació					1,000	-,189	-,039
	Sig.						,517	,896
Privació	Coefficient de correlació						1,000	,815**
	Sig.							
Coerció Verbal	Coefficient de correlació						**	1,000
	Sig.							

*La correlació és significativa amb un nivell del .05.

**La correlació és significativa amb un nivell del .01.

En tercer i últim lloc, referent a la conjunció de la funcionalitat familiar amb l'estil de socialització, totes les famílies de la mostra que tenen un progenitor amb estil autoritari presenten una disfuncionalitat lleu, mentre que aquelles famílies amb un progenitor d'estil indulgent són percebudes com a funcionals. A més a més, la majoria de les famílies de la mostra amb un progenitor d'estil autoritzatiu (87,5 %) són percebudes com a funcionals (vegeu taula 5).

Taula 5. De contingència: Estils de socialització parental amb funcionalitat familiar

			Estil de Socialització			Total
			Autoritzatiu	Indulgent	Autoritari	
Funcionalitat familiar	Funcionalitat	Freqüència	7	5		12
		% Funcionalitat familiar	58,3 %	41,7 %		100 %
		% Estil de Socialització	87,5 %	100 %		85,7 %
		Total	50 %	35,7 %		85,7 %
Disfuncionalitat lleu	Disfuncionalitat lleu	Freqüència	1		1	2
		% Funcionalitat familiar	50 %		50 %	100 %
		% Estil de Socialització	12,5 %		100 %	14,3 %
		Total	7,1 %		7,1 %	14,3 %
Total		Freqüència	8	5	1	14
		% Funcionalitat familiar	57,1 %	35,7 %	7,1 %	100 %
		% Estil de Socialització	100 %	100 %	100 %	100 %
		Total	57,1 %	35,7 %	7,1 %	100 %

No hem trobat diferències significatives entre la funcionalitat familiar amb l'estil de socialització, ni amb les dues dimensions de l'ESPA29, ni amb les set subescales de l'ESPA29.

Discussió

Esperàvem trobar una majoria de famílies disfuncionals, ja que la literatura suggereix que els adolescents amb trastorns conductuals provenen de famílies disfuncionals (Crespi, 1996; Ary i col., 1999). No obstant això, el 87,5 % de la mostra percep la seva família com a funcional.

Els estils de socialització que han rebut els adolescents de la mostra tampoc no es corresponen amb el que vam trobar en la bibliografia revisada. Aquest estudi ha trobat, majoritàriament, un estil de socialització parental autoritzatiu (57,1 %) i només un 37,5 % de figures parentals indulgents, i cap cas d'estil negligent. Contràriament, autors com Haley (1995) i Linares (1996) exposen que es tracta de famílies amb una manca d'autoritat, per la qual cosa els seus estils parentals serien indulgents o negligents. També consideren aquests estils com a típics de famílies amb trastorn de conducta els estudis de Lamborn i col. (1996), Smetana (1995) i Steinberg (1994), ja que en els seus estudis suggereixen que la severitat i la supervisió prevenen els problemes conductuals. Si ens fixem en la puntuació obtinguda en les diferents subescales (vegeu taula 3), veiem que les que tenen una major puntuació són "Afecte", tant del pare com de la mare, "Privació" mare, "Diàleg" mare, i els que menys percep l'adolescent són "Displícència" i "Indiferència", tant del pare com de la mare. Contràriament, la literatura ens suggereix que aquestes famílies es caracteritzen per puntuacions elevades de les subescales "Displícència", "Indiferència", "Coerció Física", "Coerció Verbal" i "Privacitat", mentre que les puntuacions inferiors corresponen a la subescala d'"Afecte" i "Diàleg".

Així, per una banda, Fishman (1990) parla de famílies amb una figura paterna absent o transitòria, que suggereix aquesta alta puntuació en les subescales de "Displícència" i "Indiferència", especialment en els pares. Patterson (1982) parla també de figures parentals que ignoren les conductes dels seus fills i afegeix que, quan les conductes s'incrementen, responen amb càstigs desproporcionats o inhibició, la qual cosa ens fa pensar en elevades puntuacions en les subescales de "Coerció Física", "Coerció Verbal" i "Privacitat". També Crespi (1996) parla de famílies violentes, que puntuarien elevat en les subescales de "Coerció Física" i "Coerció Verbal". Cancrini (1991) considera que aquestes famílies tenen una manca d'atenció materna, que derivaria en una baixa puntuació de les escales "Diàleg" i "Afecte". També es refereix a una manca d'organització familiar, que no podem deduir a partir de les dades recollides.

Destaca també l'afirmació de Fishman (1990) sobre un patró crònic de desacord parental en aquestes famílies. Segons els resultats d'aquest estudi, tan sols la meitat de la mostra rep estils de socialització diferents de cada una de les figures parentals.

Aquests estudis fan una diferència entre la relació del pare i de la mare amb el fill adolescent. Fins i tot alguns autors suggereixen patrons de comportament clarament diferenciats segons el sexe del progenitor. De totes maneres, aquest estudi no ha trobat tals diferències.

Referint-nos a les dues dimensions que defineixen l'estil de socialització, hem de destacar que la dimensió "Acceptació/Implicació" es defineix mitjançant les subescales "Afecte", "Diàleg", "Displícència" i "Indiferència", mentre que la dimensió "Coerció/Imposició" es defineix amb les subescales "Coerció Física", "Privació" i "Coerció Verbal". Els resultats de les correlacions entre les diferents subescales, que només troben correlació positiva entre "Afecte" i "Diàleg" i entre "Coerció Verbal" i "Privació", ens suggereixen que són precisament aquestes subescales les que explicarien les diferències en ambdues dimensions i que, conseqüentment, marquen la diferència entre els estils de socialització.

El fet que tres de les set subescales no tinguin correlació significativa amb les altres de la seva dimensió ens suggereix la hipòtesi de l'existència d'alguna disfunció familiar o algun tipus d'incoherència en l'actuació paterna, defensada per Fishman (1990).

Són diversos els motius que expliquen aquesta discordança:

Primer, la mida reduïda de la mostra. Una mostra més àmplia permetria reduir l'error típic i augmentaria la validesa estadística dels resultats obtinguts.

Segon, el fet que la funcionalitat familiar hagi estat mesurada mitjançant l'aplicació de l'APGAR familiar, que és un qüestionari que sovint els adolescents tenen tendència a contestar segons el desig social, per la qual cosa potser els resultats són poc fiables i haurien de contrastar-se amb altres qüestionaris. També l'ESPA29, utilitzat per a mesurar l'estil de socialització parental, pot donar lloc a desig social. Per això, pensem que el fet d'utilitzar altres instruments pot fer augmentar la validesa interna de l'estudi.

Tercer, el fet que alguns dels estudis revisats parteixin d'una mostra de la població normal per a mesurar els problemes de conducta que tenen (p. e., Lamborn i col., 1991; Smetana, 1995; Steinberg, 1994). Segurament el fet de treballar amb una població diagnosticada modifica

aquests resultats. Per això, potser seria interessant de poder fer una comparació amb un grup de la població normal, que ajudaria a augmentar la validesa interna de l'estudi.

Per últim, des de l'orientació sistèmica se suggereix que els símptomes tenen una funció homeostàtica dins el sistema familiar i això és senyal que hi ha alguna dificultat dins el sistema (Haley, 1973). Des d'aquest punt de vista, la percepció que l'adolescent té de la seva família és funcional, perquè el propi trastorn de conducta té una funció homeostàtica dins aquesta.

Conclusions

A partir d'aquest estudi, principalment per totes les diferències trobades respecte a la literatura sobre aquesta temàtica, ens plantejem de fer un nou estudi revisant la metodologia. Així, hem començat un nou treball sobre la "Dinàmica familiar dels adolescents amb trastorn de conducta" que intenta superar algunes de les limitacions d'aquest estudi.

En primer lloc, l'objectiu de l'estudi s'amplia a la dinàmica familiar (cohesió i adaptabilitat) i a la relació conjugal, a més a més de l'estil de parentalitat de cada progenitor.

En segon lloc, hem escollit uns qüestionaris estandarditzats, l'aplicació, correcció i interpretació dels quals són més senzilles i adequades a la mostra. Es tracta de l'Escala de Cohesió i Adaptabilitat Familiar (CAF; Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale, FACES III), validat en població espanyola per Polaino-Lorente i Martínez (1995) per a avaluar la dinàmica familiar a partir de dues dimensions: cohesió i adaptabilitat; hom també ha tingut en compte l'Escala d'Ajustament Diàdic (DAS; Dyadic Adjustment Scale, de Spanier), validat en població catalana per Pérez Testor (1999) per a mesurar la percepció de cada membre de la parella sobre la seva relació diàdica; i l'Instrument de Vincle Parental (Parental Bonding Instrument, PBI), adaptat per a la població de Barcelona, per Ballús (1991), amb la finalitat de valorar el vincle parental percebut pels fills.

En tercer lloc, ens plantejem la possibilitat de fer un estudi comparatiu amb un grup control, per a poder conèixer les principals característiques pròpies de les famílies amb adolescents amb trastorn de conducta.

En quart i últim lloc, pretenem aconseguir una mostra més àmplia, que ens permeti de fer una anàlisi estadística més fiable. A tal fi, ens hem posat en contacte amb diferents centres de la província de Barcelona perquè col·laborin amb el projecte, facilitant-nos la mostra.

Referències bibliogràfiques

ARY, D.V., DUNCAN, T.E., DUNCAN, S.C I HOPS, H. (1999). Adolescent problem behavior: the influence of parents and peers. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 217-230.

BENJUMES, P. I MOJARRO, M.D. (2000). Los trastornos de conducta. Los comportamientos disociales. Clínica. Diagnóstico. Tratamiento. A J. Rodríguez Sacristán (Ed.), *Psicopatología infantil básica* (pp.243-251). Madrid: Ediciones Pirámide.

CANCRINI, L. (1991). *La psicoterapia: gramática y sintaxis. Manual de enseñanza de psicoterapia*. Barcelona: Paidós.

CRESPI, T.D. (1996). Violent children and adolescents: facing the treatment crisis in child and family interaction. *Family Therapy*, 23, 43-50.

EARLS, F. I MEZZACAPPA, E. (2003). Conducta and oppositional disorders. A M. Rutter i E. Taylor (Ed.). *Child and adolescent psychiatry* (419-436). Massachusetts: Blackwell Science.

Escala de Ajuste Diádico (DAS; *Dyadic Adjustment Scale*, DAS), validada en població catalana per Pérez Testor (1999).

Escala de Cohesió i Adaptabilitat Familiar (CAF; *Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale*, FACES III), validat en població espanyola per Polaino-Lorente i Martínez (1995)

FALICOV, C. J. (Comp.) (1991). *Transiciones de la familia. Continuidad y cambio en el ciclo de vida*. Buenos Aires: Amorrortu.

FISHMAN, H.C. (1990). *Tratamiento de los adolescentes con problemas. Un enfoque de terapia familiar*. Barcelona: Paidós.

GARCIA, E. I MUSITU, G. (2000). Familia y psicología social: una relación sin formalizar. *Revista de Psicología Social*, 15, 25-40.

GARRIDO, M. I FERNÁNDEZ-SANTOS, I. (1995). *Adolescencia y familia*. A A. Espina, B. Pumar y M. Garrido (Comp.), *Problemáticas familiares actuales y terapia familiar*, p. 157-224. Valencia: Promolibro.

GUERIN, P., FOGARTY, T., FAY, L. I KAUTTO, J. G. (2000). *Triángulos relacionales. El a-b-c de la psicoterapia*. Buenos Aires: Amorrortu.

HALEY, J. (1985). *Trastornos de la emancipación juvenil y terapia familiar*. Buenos Aires: Amorrortu. 2a reimpressió, 1995.

Instrument de Vincle Parental (PBI; *Parental Bonding Instrument*, PBI), validada en població barcelonesa per Ballús (1991).

KIM, J.E, HETHERINGTON, E.M. I REISS, D. (1999). Association among family relationships, antisocial peers, and adolescents' externalizing behaviors: gender and family type differences. *Child Development*, 70, 1209-1230.

LAMBORN, S.D., MOUNTS, N.S., STEINBERG, L. I DORNBUSCH, S.M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.

LINARES, J.L. (1996). *Identidad y narrativa*. Barcelona: Paidós.

Mardomingo, M. J. (2002). *Psiquiatría para padres y educadores*. Ciencia i arte. Madrid: Nercea.

MARTIN, P.D., MARTIN D. I MARTIN, M. (2000). The changing family: effects on adolescent attitude and behavior. *Family Therapy*, 27, 153-163.

MINUCHIN, S. (2001). *Familias y terapia familiar*. Barcelona: Gedisa.

MUSITU, G. (2000). Socialización familiar y valores en el adolescente: un análisis intercultural. *Anuario de Psicología*, 31, 15-32.

PATTERSON, G.R. (1982). *Coercive family process*. Eugene, EEUU: Castalia Publishing Company.

SALEM, G. (1990). *Abordaje terapéutico de la familia*. Barcelona. Massons.

SIMONS, R.L., JOHNSON, C., BEAMAN, J., CONGER, R.D. i WHITBECK, L B. (1996). Parents and peer group as mediators of the effect of community structure on adolescent problem behavior. *American Journal of Community Psychology*, 24, 145-171.

SMETANA, G. (1995). Parenting styles and conceptions of parenting authority during adolescence. *Child Development*, 66, 299-316.

STEINBERG, L., Lamborn, S.D., Darling, N., Mounts, N.S. i Dornbusch, S.M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.

WOOD, M.D. (1998). Trastorno del comportamiento y trastorno negativista desafiante. A D.X. Parmelee (Ed.), *Psiquiatría del niño y del adolescente* (pp.83-96). Madrid: Harcaur Brace.

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze the perception that teenagers with behavioural disorder (BD) have about their families and about the socialization style they have been taught. Behavioural disorder's conceptualization tries to include multiple heterogeneous behaviours, especially violent behaviours, so it doesn't exist agreement about its definition. Recent events like homicide of indigent woman in Barcelona or crime wave in France were a significant increase in the public

alarm. All those suggest that it's needed more scientific study about this subject. Existing literature on that matter suggest that this type of behaviours characteristic follows a cyclic pattern of coercive parents' answer without well establishing limits. It fails to eliminate teenagers' violent behaviour. The sample is constituted of teenagers of BD from the Hospital de Día para Adolescentes de la Fundació Orienta (Gavà) from Spain, aged between 11 and 15. The instruments used are the Family-APGAR (Smilkstein, 1978) which evaluates family function, and ESPA29 (Musitu and Garcia, 2001) evaluating the socialization style of each parent. Due to that the results obtained do not coincide fully with the bibliography reviewed, a new study about Family dynamics of teenagers with BD has been designed. We have actually put into practice and we hope to get the results and conclusions all through this year.